

ELEMENTI ZA IZRADU TEHNIČKOG PROPISA IZ OBLASTI LIČNIH ZAŠTITNIH SREDSTAVA

ELEMENTS OF TECHNICAL REGULATIVE FOR PERSONAL PROTECTIVE EQUIPMENT

Jelica Grahovac, dr Milena Jovašević Stojanović, dr Predrag Popović¹⁾

Rezime: U radu je opisano stanje u vezi regulative koja se odnosi na lična zaštitna sredstva (LZS) u Državnoj zajednici Srbije i Crne Gore. Dat je prikaz predloga elemenata novog Tehničkog propisa, koji treba da bude zasnovan na Direktivi EU za LZS i na najnovijem „Zakonu o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima“. Donošenjem ovakvog propisa u vezi LZS bi se znatno približili zemljama iz našeg okruženja i Evrope.

Ključne reči: lična zaštitna sredstva, tehnički propis, direktive EU

Resume: Our situation in regulative concerning Personal Protective Equipment is presented. The elements of new Technical Regulation Proposal based on EU directives for PPE and national law is described. This regulation will help in process of Serbia and Montenegro approaching and integration in EU.

Key words: Personal Protective Equipment, Technical Regulation, EU Directive

1. UVOD

Tehnički propisi donose se u skladu sa „Zakonom o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima“ /1/. Kao što je eksplicitno navedeno u Članu 5 Zakona, tehnički propisi se donose da bi se obezbedili:

- Zaštita života, zdravlja i bezbednosti ljudi, životinja i biljaka
- Zaštita životne sredine
- Zaštita potrošača/korisnika
- Zaštita imovine
- Zaštita drugih javnih interesa.

U okviru zaštite života, zdravlja i bezbednosti ljudi, posebno mesto zauzimaju lična zaštitna sredstva (LZS). LZS su obuhvaćena i jednom od 23 direktive Novog pristupa koje se takođe odnose na bezbednost proizvoda i propisuju uslove koje treba da ispune proizvodi da bi se plasirali na tržište Evropske unije. Treba istaći i da je pravo na lično zdravlje i bezbednost jedno od osnovnih ljudskih prava.

Imajući u vidu značaj LZS, a u cilju unapređenja nacionalne tehničke regulative dati su elementi odgovarajućeg Tehničkog propisa kojim bi se definisali zahtevi koje treba da ispune

proizvodi iz oblasti LZS pre puštanja u promet/na tržište. Proizvod se stavlja u promet ili upotrebu samo ako je:

- u skladu sa propisanim tehničkim zahtevima,
- njegova usaglašenost ocenjena prema propisanim postupku,
- označen u skladu sa propisima.

2. ZAHTEVI ZA TEHNIČKI PROPIS

Naši nacionalni tehnički propisi donose se u skladu sa „Zakonom o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima“ /1/.

Navedeni Zakon obuhvata sledeće delove (u tekstu koji sledi istaknuti su delovi koji se odnose na sadržaj tehničkog propisa):

OPŠTE ODREDBE

Tehnički propis za grupu proizvoda propisuje:

- Tehničke zahteve koje proizvod mora da ispuni (dati neposredno/pozivanje na odgovarajući nacionalni standard/uključeni sadržaji navedenih dokumenata)

1) Jelica Grahovac, Dr Milena Jovašević Stojanović, Dr Predrag Popović
Institut „VINČA“, 11001 Beograd, p.p. 522
e-mail: grahovac@vin.bg.ac.yu
Projekat MNZŽS br. TD - 7054B

- **Prava i obaveze onih koji proizvod stavljaju u promet**
- **Ocenjivanje usaglašenosti (postupci, telo, prateće isprave, označavanje proizvoda).**
- **PROPISIVANJE TEHNIČKIH ZAHTEVA**
Raspoloživi nacionalni/ostali standardi u toj oblasti
* Način izrade i donošenje tehničkih propisa uređuje se posebnim propisom
- **REGISTAR TEHNIČKIH PROPISA**
* Sadržaj i način vođenja registra tehničkih propisa uređuje se posebnim propisom
- **POSTUPCI OCENJIVANJA USAGLAŠENOSTI**
Postupci za ocenjivanje usaglašenosti propisuju se:
 - **direktno u tehničkom propisu**
 - indirektno, u standardima na koje se poziva tehnički propis.
- Predviđeni su sledeći postupci:**
 - **Ocenjivanje usaglašenosti proizvoda, samostalno od strane proizvođača**
 - **Ocenjivanje usaglašenosti proizvoda, od strane tela za ocenu usaglašenosti**
 - **Ocenjivanje sistema menadžmenta kvaliteta proizvođača**
 - **Ocenjivanje usaglašenosti i nadzor sistema menadžmenta kvaliteta proizvođača, od strane tela za ocenu usaglašenosti**
- * Način ocenjivanja usaglašenosti/postupci uređuje se posebnim propisom
- * Izgled znaka usaglašenosti uređuje se posebnim propisom
- **TELO ZA OCENJIVANJE USAGLAŠENOSTI**
Tehnički propis utvrđuje uslove za telo za ocenu usaglašenosti:
 - **Osoblje (stručnost, odgovornost)**
 - **Oprema**
 - **Drugi uslovi (nezavisnost, nepristrasnost, poslovna tajna, itd.)**
- * Način ovlašćivanja tela za ocenjivanje usaglašenosti uređuje se posebnim propisom
- **INSPEKCIJSKI NADZOR**
- **VAŽENJE ISPRAVA I ZNAKOVA USAGLAŠENOSTI IZDATIH U INOSTRANSTVU**
* Način vođenja evidencije / Uslovi za primenu tehničkih propisa drugih država uređuje se posebnim propisom
- **KAZNENE ODREDBE**
- **PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**

Postojeći tehnički propisi se moraju uskladiti sa ovim zakonom u roku od 2 godine (do 30.10.2007.).

Posebni propisi za izvršavanje ovog zakona treba da se donesu u roku od 6 meseci (do 30.04.2006.).

3. RASPOLOŽIVA REGULATIVA ZA LIČNA ZAŠTITNA SREDSTAVA

Prema zahtevima za tehničke propise (član 9. Zakona), prilikom njihovog definisanja, treba uzeti u obzir i postojeće nacionalne i ostale standarde u oblasti za koju se propis donosi.

Za oblast LZS razmotrena je nacionalna regulativa i zahtevi direktive EU.

3.1 Nacionalna regulativa

Postojeća domaća regulativa u vezi ličnih zaštitnih sredstava analizirana je na osnovu podataka dostupnih u Katalogu jugoslovenskih standarda i propisa za 2004. godinu /2/:

A) Nacionalni propisi

Među važećim propisima (donešeni do 28.06.1996), na LZS se odnose sledeći Propisi o obaveznom atestiranju:

- Naredba o obaveznom atestiranju šlemova za zaštitu u industriji (Sl.list SFRJ, br.4/82, 43/82)
- Naredba o obaveznom atestiranju šlemova za vatrogasce (Sl.list SFRJ, br.67/86)
- Naredba o obaveznom atestiranju aparata za zaštitu organa za disanje (Sl.list SFRJ, br.49/87)
- Pravilnik o obaveznom atestiranju zaštitnih opasača i o uslovima koje moraju ispunjavati organizacije udruženog rada ovlašćene za atestiranje tih proizvoda (Sl.list SFRJ, br.67/89)

B) Nacionalni standardi

Za LZS je navedeno ukupno 78 domaćih standarda. Od tog broja, 25 standarda (32%) su stariji od pedeset godina, odnosno potiču iz perioda šezdesetih prošlog veka! Oko 5% standarda datira iz sedamdesetih, a najviše standarda (32, što je oko 42%) potiče iz osamdesetih godina. Samo 10% standarda je iz devedesetih i isto toliko je donešeno posle 2000. godine, a svega desetak standarda je usaglašeno sa međunarodnim standardima - 7 nosi oznaku „JUS EN“ i 7 nosi oznaku „JUS ISO“. U Tabeli 1. prikazana je odnos zastupljenosti JUS i ESO (European Standards Organisations - CEN, CENELEC, ETSI) standarda, po vrstama LZS.

Sve ovo ukazuje da je regulativa iz oblasti ličnih zaštitnih sredstva dosta zapostavljena, i mada su ovi problemi ustanovljeni još pre desetak godina, situacija se do danas nije bitno promenila.

3.2 Direktiva EU

Na nivou EU, zahtevi za lična zaštitna sredstva definisani su kroz Direktivu za LZS (PPE Directive - 89/686/EEC) /3/. Direktiva, u skladu sa opštim principima tzv. «Novog ristupa», navodi suštinske zahteve za proizvode, i oslanja se na oko 295 harmonizovanih standarda čija je primena dobrovoljna a koji su usklađeni sa suštinskim zahtevima. Direktiva definiše i nekoliko procedura za ocenu usaglašenosti proizvoda sa suštinskim zahtevima, a proizvođaču (u izvesnoj meri) dozvoljava mogućnost izbora.

Direktiva za LZS sadrži sledeće delove (poglavlja/prilozi):

- (1.) Cilj, stavljanje na tržište i slobodan promet
 - (2.) Procedure sertifikacije
 - (3.) “EC” znak
 - (4.) Finalne odredbe
- (Prilog I) Lista opreme na koju se Direktiva ne odnosi
- (Prilog II) Osnovni zdravstveni i sigurnosni zahtevi
- Opšti zahtevi za sva LZS
 - Dopunski zahtevi za više tipova i klasa LZS
 - Dopunski zahtevi specifični za posebne vrste rizika
- (Prilog III) Tehnička dokumentacija koju obezbeđuje proizvođač
- (Prilog IV) “EC” znak o usaglašenosti
- (Prilog V) Uslovi za notifikaciona tela
- (Prilog VI) Izjava o usaglašenosti

4. ELEMENTI TEHNIČKOG PROPISA ZA LIČNA ZAŠTITNA SREDSTAVA

Imajući u vidu navedenu situaciju, kao i evidentnu tendenciju približavanja EU, smatra se da Tehnički propis za LZS treba da bude urađen u skladu sa zahtevima koje postavlja:

- Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima /1/.
- Evropska direktiva za LZS /3/.
Tehnički propis za LZS treba da obuhvati sledeće delove:
 - **OPŠTE ODREDBE**
Odredbe u vezi cilja, uslova za stavljanje na tržište, izuzeci na koje se propis ne odnosi (u skladu sa delovima I i II Direktive).
 - **ULOVI ZA STAVLJANJE U PROMET**
Prava i obaveze privrednih društava, preduzeća i drugih pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica koji stavljaju proizvode u promet ili upotrebu (u skladu sa delom I Direktive).
 - **POSTUPCI OCENJIVANJA USAGLAŠENOSTI**

Procedure ocenjivanja, prema riziku za koje je proizvod (LZS) namenjeno, zadaci tela za ocenu usaglašenosti, prateća dokumentacija (u skladu sa delom 2. Direktive).

- **OZNAČAVANJE USAGLAŠENOSTI**
Označavanje proizvoda (u skladu sa delom 3. Direktive).
- **PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**
(u skladu sa delom 4. Direktive)
- **PRILOZI:**

Prilog I: Kriterijumi za klasifikaciju LZS prema nameni i riziku (u skladu sa /4/).

Prilog II: Tehnički zahtevi koje moraju da ispunjavaju proizvodi koji se stavljaju u promet ili upotrebu (u skladu sa delom II Direktive) – opšti zahtevi koji važe za sva LZS, dodatni koji važe samo za neke grupe LZS, i specifični zahtevi koji važe za neke rizike.

Prilog III: Postupci ocenjivanja usaglašenosti LZS. U Tabeli 2. navedeni su svi moduli za ocenu usaglašenosti prema direktivama Novog pristupa, a u Tabeli 3. prikazana je zastupljenost modula u predviđenim postupcima za ocenjivanje usaglašenosti, prema zahtevima za tehničke propise. U ovom prilogu obuhvaćeni su moduli (u skladu sa delom 2. Direktive):

- tipsko ispitivanje tj. “EC” ispitivanje tipa (modul B)
- obezbeđenje kvaliteta proizvodnje (modul D, H)
- obezbeđenje kvaliteta proizvoda (moduli E, F).

Opisani su i moduli:

- unutrašnja kontrola proizvodnje (modul A)
- usaglašenost sa tipom (modul C)

Prilog IV: Isprave koje prate proizvode prilikom stavljanja u promet ili upotrebu (u skladu sa delovima 2, III Direktive).

Prilog V: Znak i Izjava o usaglašenosti (u skladu sa delovima IV i VI Direktive).

Prilog VI: Zahtevi za telo koje učestvuje u postupku ocenjivanja usaglašenosti (u skladu sa delom V Direktive) – osoblje, oprema, i drugi uslovi kao što su nezavisnost, nepristrasnost, čuvanje poslovne tajne, itd..

Tabela 1. Zastupljenost JUS i ESO standarda po vrstama LZS

Red broj	LIČNA ZAŠTITNA SREDSTVA (Personal Protective Equipment)		UKUPNO standarda	
	Naziv	Engleski	JUS	ESO
1.	DISAJNI ORGANI	respiratory protective	18	56
2.	GLAVA	head protection	3	33
3.	LICE (celo ili delovi)	part or whole face protection	1	10
4.	NOGE I/ILI STOPALA I ZAŠTITA PROTIV SNA (obezbeđenje budnosti)	leg and/or foot and anti-slip protection	11	15
5.	OČI	Eye protection	16	9
6.	ODEĆA	protective clothing	13	67
7.	PAD SA VISINE	protection against falls from height	3	18
8.	PROTIV ELEKTRIČNOG RIZIKA	protection against electrical risks	4	
9.	ŠAKE I RUKE	hand and arm protection	7	14
10.	SPREČAVANJE DAVLJENJA ILI POMOĆ U PLUTANJU	designed to prevent drowning or for use as buoyancy aids		11
11.	UŠI	hearing protection	2	13
12.	Ostalo			39
	UKUPNO ZA SVA LZS		78	285

5. ZAKLJUČAK

Imajući u vidu značaj LZS, a u cilju unapređenja nacionalne tehničke regulative i njenog usklađivanja sa direktivama Novog pristupa EU, dati su osnovni elementi odgovarajućeg Tehničkog propisa kojim bi se definisali zahtevi koje treba da ispune proizvodi iz oblasti LZS pre puštanja u promet/na tržište.

Konačni oblik Tehničkog propisa, kako je istaknuto u Članu 7 Zakona, treba usaglasiti sa posebnim propisom koji će biti donet kao Uredba o načinu donošenja tehničkih propisa. Nakon usvajanja Uredbe, formiraće se Komisija za donošenje ovog propisa u kojoj će aktivno uzeti učešće istraživači angažovani na projektu MNZZS TD 7054B - „Istraživanje, razvoj i primena metoda i postupaka ispitivanja, kontrolisanja i sertifikacije

proizvoda i procesa u skladu sa zahtevima međunarodnih standarda i propisa“.

LITERATURA

- [1] „Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtevima“, Službeni list Srbije i Crne Gore, broj 44 strana 15-17, 22. oktobar 2005,
- [2] Katalog jugoslovenskih standarda i propisa za 2004. godinu, Zavod za standardizaciju, Beograd, 2005, <http://www.jus.org.yu>
- [3] Harmonised standards - Personal Protective Equipment - Directive 89/686/EEC <http://europa.eu.int/comm/enterprise/newapproach/standardization/harmstds/reflist/ppe.htm>
- [4] Guide for categorization of Personal Protective Equipment,

[http://europa.eu.int/comm/enterprise/mechan
_equipment/pep/categorizationguide.pdf](http://europa.eu.int/comm/enterprise/mechan_equipment/pep/categorizationguide.pdf)
[5] Dr Milena Jovašević Stojanović, Dr Predrag
Popović: «Aktuelna EU legislativa o

sredstvima za zaštitu disajnih organa»,
Festival kvaliteta 2005 – 32. Nacionalna
konferencija o kvalitetu, Zbornik radova –
G51, Kragujevac, maj 2005.

Tabela 2. Moduli za ocenu usaglašenosti prema direktivama Novog pristupa

MODULI za OCENU USAGLAŠENOSTI		Proverava se faza (postoji QMS – ISO 9000)			Učešće N otif. tela	Primena posle modula
		projekt ovanje	proizvo dnja	završ. kontrol a		B
A	INTERNA KONTROLA PROIZVODNJE/ Unutrašnja kontrola proizvodnje				---	
B	“EC” ISPITIVANJE TIP A				+	
C	USAGLAŠENOST SA TIPOM				---	+
D	OBEZBEĐENJE KVALITETA PROIZVODNJE			+	+	+
E	OBEZBEĐENJE KVALITETA PROIZVODA			+	+	+
F	VERIFIKACIJA PROIZVODA/ Potvrđivanje proizvoda				+	+
G	VERIFIKACIJA POJEDINAČNOG PROIZVODA/ Pojedinačna provera				+	
H	POTPUNO OBEZBEĐENJE KVALITETA	+	+	+	+	

Tabela 3. Zastupljenost modula u predviđenim postupcima za ocenjivanje usaglašenosti (prema zahtevima za tehničke propise)

ZAHTEV TEHNIČKOG PROPISA:	MODULI za OCENU USAGLAŠENOSTI							
	A	B	C	D	E	F	G	H
PREDVIĐENI POSTUPCI za OCENJIVANJE USAGLAŠENOSTI								
Ocenjivanje usaglašenosti proizvoda, samostalno od strane proizvođača	+		+					
Ocenjivanje usaglašenosti proizvoda, od strane tela za ocenu usaglašenosti		+				+	+	
Ocenjivanje sistema menadžmenta kvaliteta proizvođača				+	+			
Ocenjivanje usaglašenosti i nadzor sistema menadžmenta kvaliteta proizvođača, od strane tela za ocenu usaglašenosti								+